

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

БЛАШКІВ ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 82.091: 821.161.2+821.111

**ТЕНДЕНЦІЯ ДО «ПРИЗАЦІЇ» ДРАМИ
У ТВОРЧОСТІ О. ОЛЕСЯ ТА В. Б. ЄЙТСА**

10.01.05 – порівняльне літературознавство

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Тернопіль – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент
КУЧМА Наталія Зіновіївна,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка,

доцент кафедри теорії літератури та
порівняльного літературознавства.

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор
ХОРОБ Степан Іванович,

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
директор інституту філології, завідувач
кафедри української літератури;

кандидат філологічних наук
КОХАНСЬКА Ірина Станіславівна,
Кременецький обласний гуманітарно-
педагогічний інститут імені Тараса
Шевченка, доцент кафедри англійської
філології.

Захист відбудеться «__» листопада 2009 р. о «___» год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 58.053.02 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (46027, м. Тернопіль, вул. М. Кривоноса, 2).

Автореферат розісланий «__» жовтня 2009 року.

В. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

В. Л. Гижий

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

У динамічну постмодерну добу, на межі ХХ – ХХІ ст., коли європоцентрична орієнтація втратила винятковий статус, значно зростає інтерес літературознавців до міжкультурних взаємин. Має рацію Т. Денисова, стверджуючи, що «компаративістика в сучасному контексті виявляється певним центром перехрещення ідеологічних сутностей, бо саме тут зустрічаються, вступають у діалог, взаємодіють проблеми національні – глобальні – постколоніальні»¹. Україна, а також Ірландія, перебуваючи в постколоніальній фазі свого відродження, знаходяться на перехресті традицій, впливів і тому особливо гостро відчують ці процеси. Подібність ірландської та української долі простежується не лише в схожому досвіді багатовікового гноблення, а й у ментальності етносів, у боротьбі за рідну мову, схильності народів до фольклорних традицій. Показовою є також синхронність політичних подій ХХ століття в Україні та Ірландії.

Кризовий стан культури і суспільства к. ХІХ – поч. ХХ ст. у нову індустріалізовану епоху і, закономірно, масштабні зміни в мистецтві, які не вичерпувалися індивідуальним стилем, зумовили з'яву нових течій, напрямів, тенденцій у літературному житті. Одним із прикладів таких інновацій є трансформація драми: замість традиційних аристотелівських форм, письменники зверталися до малих фрагментарних жанрів (етюдів, ескізів, діалогів) і всеохопного ліризму, оскільки головним сенсом такої драми стало розкриття самоцінності людини та унікальності її внутрішнього світу. «Ліризація» драми – один з проявів поширеної тенденції, яка панувала в літературному просторі перехідної епохи, і наслідками такого процесу були міжродові утворення (лірична драма) та новітні системи театральних пошуків (неосинкретичний, умовний поетичний театр і под.). Показовими в цьому плані є драматургія ірландського митця Вільяма Батлера Єйтса (William Butler Yeats), також транслітерується Йітс, Їтс, Йейтс, Єтс) і художньо-естетичні пошуки українського пресимволіста Олександра Олеся, який теж експериментував з драмою, мріючи про створення нового – умовного, символічного – театру. Творчість О. Олеся та В. Б. Єйтса формувалася під очевидним впливом багатьох спільних джерел, серед яких горують Платон, В. Шекспір, А. Шопенгауер, Г. Ібсен, Г. Гауптман, М. Метерлінк, Р. Вагнер, знаменна романтична традиція та значний контекст усього європейського символізму. Тому креативний внесок українського та ірландського драматургів може бути осмислений лише на тлі європейських та національної літератур свого часу.

---

¹ Денисова Т. Наука «компаративістика» в сучасному трактуванні / Т. Денисова // Слово і час. – 2005. – № 5. – С. 29.

Мистецька діяльність В. Б. Єйтса була і досі залишається об'єктом незгасаючого інтересу зарубіжних науковців і найгрунтовніше висвітлена у працях Ф. Вілсона, Кетрін Вот, А. Н. Джеффареса, Д. Донох'ю, Р. Еллманна, Г. Кружкова, Кетлін Рейн, Ф. Лукаса, Дж. Фланнері, В. Хорольського, П. Юрі та ін. В англомовному літературознавстві домінують компаративні праці, в яких мистецька діяльність В. Б. Єйтса розглядалася у зіставленні з творчістю представників різних філософських і літературних напрямків¹ Українське літературознавство, гальмоване за радянських часів, на жаль, не має таких ґрунтовних компаративних досліджень доробку О. Олеся і до цього часу художня спадщина українського письменника студіювалася здебільшого монологічно, у загальному контексті новітньої західноєвропейської драми (Л. Дем'янівська, М. Жулинський, Л. Мороз, М. Неврлий, О. Олійник, Р. Пархомик, С. Хороб, О. Чепелик, І. Чернова та ін.). Драматургія В. Б. Єйтса залишилася поки що не дослідженою й маловідомою для українського читача. Проблема «ліризації» драми у творчості О. Олеся та В. Б. Єйтса принагідно зринала у сучасному літературознавстві, проте трактувалася переважно як недолік драм авторів, і не була предметом докладних порівняльно-типологічних зіставлень з іншими літературами.

Актуальність теми, таким чином, полягає у вивченні драматургічної спадщини В. Б. Єйтса, мало дослідженої українським літературознавством, хоча творчий внесок ірландського митця – лауреата Нобелівської премії – визнаний науковцями вагомим у світовій літературі. Типологічні студії драматургії ірландського символіста та О. Олеся допоможуть українським читачам зрозуміти «невідомого» В. Б. Єйтса через відомого О. Олеся. Сучасні методологічні досягнення літературознавства, зокрема у студіюванні драматичних творів, відкривають перспективи для компаративного зіставлення драматургічного надбання О. Олеся і В. Б. Єйтса в ліричному дискурсі. Лірична стихія драм обох авторів не лише актуалізує їх типологічну подібність, а й вимагає перегляду суджень про естетичну вартість і аксіологічну довершеність п'єс О. Олеся – письменника перехідної доби.

Зв'язок із науковими програмами і планами. Тема дисертації відповідає проблематиці, яку розробляють працівники кафедри теорії літератури та порівняльного літературознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка («Проблеми рецептивної поетики, наратології і транслаторики в українсько-зарубіжних літературних зв'язках», номер державної реєстрації 0105U000748). Тема дисертації погоджена і схвалена бюро

---

¹ Найчастіше творчий доробок В. Б. Єйтса порівнювався із мистецькими здобутками В. Блейка, С. Беккета, Дж. Джойса, Т. С. Еліота, Ф. Ніцше, А. Саймонса, а також російських письменників-символістів т. зв. «Срібного віку» та ін.

координаційної ради при Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України з проблеми «Класична спадщина та сучасна художня література» (витяг з протоколу № 1 від 19. 02. 2009 р.).

Мега дисертації – дослідити характер і прояви взаємодії двох родових первнів, драматургічного і ліричного, та, відповідно, визначити домінуючий елемент у драматургічній спадщині О. Олеся та В. Б. Єйтса (на початковому етапі творчої діяльності). Пріоритетними є акценти на типологічній подібності та суттєвих відмінностях у важливих моментах художніх систем О. Олеся та В. Б. Єйтса і вияв ліричної свідомості в драматургії українського та ірландського символістів.

Реалізації мети сприяли конкретні **завдання**:

- уточнити функціонування понять «ліризм» («ліричність»), «ліричне», «ліричний первінь», «лірична стихія», «ліричний елемент»;

- висвітлити генезу та джерела впливу на формування творчої ліричної свідомості О. Олеся та В. Б. Єйтса, окреслити спільні аспекти і своєрідність світовідчуття митців;

- узагальнити і систематизувати існуючу інформацію про основні тенденції та еволюційні зміни у драматургії на зламі XIX – XX віків і, зокрема, в символістській драмі;

- з'ясувати своєрідність поезики прозових драм О. Олеся та В. Б. Єйтса і способи прояву в них ліричного первня; простежити трансформацію структури драми в результаті домінування ліричного елемента;

- дослідити специфіку жанру драматичної поеми (драматичного етюдю) у творчості О. Олеся та В. Б. Єйтса, виявити художні особливості їхніх п'єс з урахуванням «синтетичної» природи жанру;

- охарактеризувати засоби текстуального вияву ліричної стихії у драматургії обох митців, визначаючи індивідуальні і національні особливості символістської драми О. Олеся та В. Б. Єйтса;

- розкрити типологічні відповідності в драматургії українського та ірландського символістів: розглянути спільні для обох письменників теми, типи конфліктів, ключові мотиви, образи; виявити кореляції міфопоетичних сюжетів, образів у поезіях і драматургії митців.

Об'єкт дослідження. Особливу увагу звертаємо на більшу частину драматургічної спадщини О. Олеся (зб. «Драматичні етюди. Книга IV» і «Ніч на полонині» (1941)), ранні п'єси В. Б. Єйтса (1886-1903 pp.) і, почасти, лірику (деякі вірші та збірки поезій, які ілюструють відлуння у драматургії).

Предмет дослідження – лірично-драматичний синкретизм поезики драматургії та прояви ліричної стихії у драматичних творах О. Олеся та В. Б. Єйтса, принципи асиміляції і трансляції митцями характерної для епохи порубіжжя тенденції до «ліризації» драми на рівні категорій жанру, стилю і поезики, тобто її художнього втілення, типологія та розбіжності у

структурі, особливостях і засобах творення символістської ліричної драми письменниками різних національних культур.

Теоретико-методологічна основа дисертації базована на основних положеннях праць українських (Р. Гром'яка, Т. Гундорової, М. Моклиці, В. Моренця, М. Насенка, Д. Наливайка, О. Ніколенко, О. Олійник, С. Павличко, Я. Поліщука, Р. Радишевського, С. Хороба та ін.) і зарубіжних (А. Балакян, М. Бахтіна, Г. Блума, С. Боври, М. Бредбері у співпраці з Дж. МакФарлейном, Д. Дюришина, Т. С. Еліота, С. Т. де Зепетника, М. Ласло-Куцок, Є. Яковлева та ін.) літературознавців, культурологів, теоретиків та істориків літератури. Вагомими для написання дисертації були ґрунтовні праці українських та зарубіжних дослідників із теорії жанру та, зокрема, жанру ліричної драми, поетичної драми, драматичної поеми (етюду): Л. Дем'янівської, Т. С. Еліота, І. Козлика, Н. Копистянської, Г. Лімінг, Б. Мельничука, О. Неволіної, І. Неупокоевої, А. Річардсона, А. Ткаченка, Л. Чернець та ін. Використано позитивний досвід культурно-історичного і біографічного підходів (естетика Г. Гегеля, концепції О. Веселовського, Ш. Сент-Бева та ін.) в оцінці фактів, тенденцій розвитку національних літератур у взаємозв'язку зі світовим літературним процесом; здобутки формального методу (зокрема праці А. Белого, В. Жирмунського, А. Тейта, Е. Штайгера, Р. Якобсона), структуралістичної поетики (К. Леві-Строс, Ю. Лотман, В. Топоров і ін.), розширені синтезом феноменологічного та герменевтичного підходів (Г. - Г. Гадамер, М. Гайдеггер, Ф. Шеллінг); методику міфологічного аналізу (А. Лосєв, О. Потебня, Н. Фрай, Ф. Шеллінг і ін.) при вивченні художньої форми драматичних творів і розкритті глибинних шарів п'єс.

На різних етапах дисертаційного дослідження використовувалися біографічний, описовий, культурно-історичний, порівняльно-типологічний, формальний, контекстуальний методи.

Наукова новизна дослідження зумовлена тим, що вперше в українському літературознавстві на матеріалі двох різних національних шкіл символізму у компаративному ключі досліджено такий художній феномен, як тенденція до «ліризації» драми у творчості О. Олеся та В. Б. Сйтса; здійснено цілісне дослідження драматургічної творчості (до 1903 р.) ірландського митця. Новим кроком є типологічне зіставлення драматургічної спадщини В. Б. Сйтса та О. Олеся в органічному зв'язку з лірикою і порівняльний аналіз творів на тематичному, образотворчому, жанровому та міфопоетичному рівнях. Крім компаративної новації, пропонується робота сприяє виявленню глибинних витоків філософсько-естетичних систем письменників, висвітленню своєрідності світовідчуттів О. Олеся та В. Б. Сйтса.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що матеріали дисертації можуть бути використані при подальшому дослідженні складної природи концепту «ліризація», міжродові утворення (лірична драма), основні тенденції літературного процесу *fin de siècle*; при розробці нормативних і спеціальних курсів з історії української літератури к. XIX – поч. XX ст., історії зарубіжної літератури; при проведенні спецсеминарів та спецкурсів з проблем символізму, також у роботах, безпосередньо пов'язаних із творчістю О. Олеся та В. Б. Сїтса.

Апробація дисертації. Основні положення дослідження викладені у доповідях на міжнародних наукових конференціях «Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця» (Київ, 2007), «Польська, українська, білоруська та російська літератури в європейському контексті» (Луцьк, 2007), «Інтертекстуалізація в системі художньо-філософського мислення: теоретичний та історико-літературний виміри» (Луцьк, 2009); на всеукраїнських наукових конференціях «Новітня теорія літератури і проблеми літературної антропології» (Тернопіль, 2008), «Олександр Олесь: проблеми вивчення творчої спадщини і сучасність» (Суми, 2008); на XVI міжнародних Тернопільських нобелівських читаннях (Тернопіль, 2007), а також щорічних наукових конференцій викладацько-професорського складу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2007, 2008, 2009).

Публікації. Матеріали дослідження представлені у шести публікаціях автора у фахових виданнях ВАК України та тезах доповіді на міжнародній науковій конференції.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків і списку використаних джерел, який налічує 290 найменувань. Загальний обсяг дисертації – 211 сторінок, з них 184 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, актуальність і ступінь дослідження, розкривається наукова новизна, вказуються об'єкт і предмет, формулюється мета й основні завдання, теоретичне і практичне значення роботи. Визначаються методологічні засади, вказуються форми апробації, теоретичне і практичне значення результатів дослідження, відомості про структуру дисертації.

У першому розділі – «**Ліризм як світоглядна домінанта драматургічної творчості О. Олеся та В. Б. Сїтса**» – зосереджено увагу на культурно-духовних традиціях мистецького життя рубежу XIX – XX ст., що вплинули на формування світогляду і поезики драм О. Олеся та В. Б. Сїтса. Аналізуються форми прояву ліризму на різних рівнях драматургічної поезики у прозових драмах поетів з урахуванням

естетичної доктрини, етноспецифіки українського та англійського символізму.

З метою чіткішого термінологічного визначення понять, для дослідження багатоманітності художніх виражень і формовтілень ліризму дисертантка умовно розмежовує понятійні категорії «ліризм» і «ліричне», вкладаючи у значення останнього – «вживання структурно-формальних, типових для лірики ознак в іншому жанрі чи сорті тексту»¹ Таке розуміння «ліричного» дозволяє використовувати синонімічними визначення «ліричний первінь», «ліричний елемент» і передбачає характеристику родових особливостей твору.

У підрозділі 1.1. – **«Основні джерела впливу та формування ліричного світобачення і поетики О. Олеся та В. Б. Єйтса»** – увиразнюються оригінальні авторські світоглядні системи українського та ірландського драматургів. Це дало змогу стверджувати, що лірика для українського та ірландського поетів – не просто рід літератури чи жанрове поняття, а спосіб ставлення до життя, система світосприйняття й тип творчості, тісно пов'язаний з індивідуальною культурою та символістським суб'єктивізмом. Світогляд О. Олеся – складне поєднання багатьох релігійно-філософських (Г. Сковороди, П. Юркевича, І. Гізеля, Ф. Прокоповича, А. Шопенгауера, А. Бергсона), російських, західноєвропейських та національних літературних традицій, які органічно акумулювалися в домінуючий символістський тип художнього мислення. Проте світоглядні засади українського поета не сформувалися у чітку філософську систему, як у В. Б. Єйтса («Візія»), а реалізувалися у площині художніх творів.

Світогляд і перші естетичні теорії В. Б. Єйтса формувалися, здебільшого, під впливом творчості Дж.-Н.-Г. Байрона, В. Блейка, О. Вайльда, А. Свінберна, П. Б. Шеллі і філософії Г. Спенсера. Помітний вплив мали засадничий сенсуалізм В. Пейтера, який ґрунтувався на філософському ідеалізмі, і творчість прерафаелітів. Митці цього угруповання вірили, що мистецтво є знярядям духовного відродження сучасного людства і мріяли про створення краси, яка добротворчо впливає на світ. Для О. Олеся діада прекрасного (Краса) і вічного (релігія і мистецтво) була визначальним орієнтиром у його естетичному і духовному сприйнятті життя. В. Б. Єйтс у пошуках орієнтирів «занурювався ще глибше», вдаючись до ідей окультних наук, практичного спіритуалізму, астрології та східних релігій. Символізм та естетизм для обох письменників стали своєрідною новою релігією, яка намагалася знайти вихід з сучасного їм спотвореного світу у світ краси.

---

¹ Літературознавство : словник основних понять / гол. ред. Б. Будний ; пер. з нім. А. Цяпи. – Тернопіль : Богдан, 2008. – С.122.

Неоднорідність рецепцій символізму в різних національних культурах пояснюємо, насамперед, різним ступенем соціокультурного розвитку цих націй, неоднаковими історичними і геополітичними умовами. У символістській практиці обох драматургів спостерігається зв'язок цього напрямку з романтизмом та імпресіонізмом. Імпресіонізм О. Олеся проявлявся на рівні пантеїстичної віри у духовність, божественність природи та явищ, що у творах виражалося в одухотворенні й персоніфікації «чуттєвого» світу природи. Для В. Б. Єйтса імпресіонізм є іманентним, а також перейнятим від прерафаелітів, О. Вайльда.

У підрозділі 1.2. – **«Драма О. Олеся та В. Б. Єйтса у контексті синтетичних тенденцій мистецтва кінця XIX – початку XX століть»** – зосереджена увага на суттєвих зрушеннях у літературі *fin de siècle* на міжродовому рівні, фіксуються зміни у теоретичній рецепції драматургічних канонів, синтезовані з естетичних концепцій, методологічних засад символістів, театральних реформаторів, і, головне, аналізу прозових драм О. Олеся та В. Б. Єйтса.

У пункті 1.2.1. – **«Неосинкретична драма символістів»** – окреслено духовний горизонт епохи, для якої притаманними були синкретизм художнього мислення, розмаїття стильових манер, розвиток нових творчих методів. Теорія синтетичного театру С. Малларме, синкретична драма Р. Вагнера, драматичні твори М. Метерлінка, мистецькі новації А. Антуана, А. Аппія, Е. Жак-Далькроза, Г. Крега, Л. Курбаса, Луньє-По, В. Мейерхольда, угруповань «Сецесіон», П. Фора та ін. доводять, що синтез у межах драматургічної творчості виникає як усвідомлення новою генерацією літераторів власної індивідуальної обмеженості, виражально-зображальної однобічності у рамках одного виду мистецтва, одного жанру. Аксиологічна функція мистецтва, на думку символістів, – потужно впливати на всі рівні емоційного сприйняття читачів/глядачів, апелювати до найпотаємнішого в людині – її душі. На рівні поезики новітньої драми це розкривалося у поєднанні ліричного елемента з драматичним, де лірична основа «пересилила» властивий їй суб'єктивізм, збагачуючись водночас драматичними рисами, а драматичний первінь набув емоційної глибинності і виразності, притаманних ліриці.

Неосинкретична драма символістів розширювала аспекти самовираження письменників, актуалізувала з'яву таких художніх явищ, як музичність, живописність, театральність поетичного слова і т.п. Традиційну драму дії символісти замінили драмою пізнання. Символісти активізували як свідомі, так і підсвідомі стимули до пізнання світу людиною, залучаючи сферу ірреальних передчуттів, снів, марень, фантазій і вводячи в дію драми інакомовні образи, емоційно-чуттєві

переживання, таким чином нейтралізували ефект раціональної поверховості.

У пункті 1.2.2. – **«Ідейно-емоційна спрямованість прозових драм О. Олеся та В. Б. Єйтса»** – у контексті символістської поезики здійснений компаративний аналіз прозових драм О. Олеся «По дорозі в казку», «Хам», «На свій шлях», «Танець життя» і п'єс В. Б. Єйтса «Катлін-ні-Гуліган», «Графиня Катлін». Більшість дослідників драматургії О. Олеся зауважували ліричну стихію творів письменника, характеризуючи драматичний доробок автора «ліричною драматизацією» (Л. Білецький, С. Єфремов, М. Неврлий, П. Филипович і ін.), але розцінювали цей факт як негативний. Критичні міркування англомовних літераторів (С. Бовра, Б. Рейд, О. Стілларк та ін.) щодо творчості В. Б. Єйтса, які спорадично порушують проблему «ліризації» драми і сходяться на думці, що на початковому етапі драми поета слід розглядати як продовження лірики, – цілком переконливі. Систематизація літературно-критичного матеріалу українських дослідників на загальний зміст драматичних творів О. Олеся дозволили зробити висновок, що різні погляди, інтерпретації драм поета виникли через опертя на різні «основи». Спостерігаємо тиск соціалізованого погляду на окремі п'єси О. Олеся (М. Зеров, С. Єфремов, П. Филипович та ін.) і несформованість рецептивного поля у систематизації та інтерпретації новітньої драматургії українського письменника у межах ліричного дискурсу. Ліризм драм О. Олеся не проблема художньо-естетичної валідності творів, а, навпаки, можливість фіксації найцінніших моментів у межах рухомої системи найновітнішої драматургії. Ліризм прозових п'єс обох драматургів виявляється в поглибленому осмисленні проблеми драматичного характеру й у межах концепції людської особистості. Визначається подібна в О. Олеся і В. Б. Єйтса провідна ідея – «поступ душі», яка на образно-символічному рівні розгортається у низці схожих мотивів (шляху сходження-вивищення – «По дорозі в казку», «Хам», «Катлін-ні-Гуліган», пошуку мудрості – «На свій шлях», «Танець життя», «Графиня Катлін», з акцентуванням різноманітних аспектів «духовного поступу»: порівняння до істини, визначене ставлення до буденності життя, сумніви в істинності визначеного шляху і т.п.). Дисертантка стверджує, що втіленням емоцій бажання, пошуку й екзистенційного вибору є пристрасть головного героя до Краси, жага відшукання Казки, яка набуває статусу естетичної цінності в О. Олеся і В. Б. Єйтса та є лейтмотивом їхніх драм. Наскрізний мотив драматургічної творчості українського та ірландського письменників є своєрідною трансформацією ідеї двох світів, яка своїми витокami сягає часів і вчення Платона. Театральний вимір п'єс О. Олеся та В. Б. Єйтса (проблема несценічності символістських ліричних драм і протистояння символістської драматургії натуралізму і життєподібності) розглянуто у

тісному зв'язку з основними теоретичними положеннями та практичними відкриттями європейської (Г. Крег, П. Фор та ін.) та української (Л. Курбас) театральних дискурсивних практик початку ХХ ст. Важливим мистецьким принципом у театрі О. Олеся і В. Б. Сйтса є перетворення дійсності відповідно до уявлень авторів про моральний ідеал, своєрідне моделювання драматургами комплексу естетичних переконань.

У другому розділі – **«Жанрові особливості ліричних драм О. Олеся та В. Б. Сйтса»** – досліджено такі міжродові й жанрові утворення, як лірична драма/поетична драма, драматична поема/драматичний етюд. Термін «лірична» чи «поетична драма», або «драматична поема» сигналізує про домінуючі родові характеристики у досліджуваних художніх творах і передовсім підкреслює їх особливість як віршованих творів. У контексті нової літературної доби у поетичній драмі поглибився драматизм і ліризм, завдяки чому жанр показу дії модифікувався в напрямку змішання родів.

Підрозділ 2.1. – **«Жанр драматичної поеми»** – присвячено дослідженню особливостей жанрових форм драматичної поеми і драматичного етюду (який розуміємо як зменшений вигляд драматичної поеми), жанрово-стилістичній взаємодії у драматичних творах О. Олеся та В. Б. Сйтса. Виокремлюючи ліризм головним критерієм розрізнення при фіксації кордонів та рефлектуванні структури жанрової системи драматургії, проведений компаративний аналіз синхронічного і діахронічного зрізів таких пар генологічних явищ: лірична драма/власне драма, лірична драма/поетична драма, драматична поема/віршована драма, драматична поема/драматичний етюд. Систематизація матеріалу і розмежування термінологічних категорій дозволили узагальнити, що «лірична драма» – термін, глибоко вкорінений в українському літературознавстві, який в англійській термінологічній системі частіше заступає дефініція «поетична драма». Вихідною позицією у встановленні жанрової приналежності драматургічного доробку О. Олеся та В. Б. Сйтса обрано визначення самих творців – драматична поема (етюд). На основі генологічного аналізу з'ясовано, що драматична поема (етюд) митців: 1) «суб'єктивніша», емоційніша, ніж віршована драма; 2) найпридатніша проміжна ланка між ліричною та драматичною структурами для підсилення звучання символічного плану буття; 3) найвідповідніша жанрова форма для передачі і збереження ліричного «нерва», продиктованого авторськими інтенціями; 4) концептуально-прийнята для втілення фантастичного, міфопоетичного матеріалу.

У підрозділі 2.2. – **«Ліротворчі чинники художньої системи драматичних поем (етюдів) О. Олеся та В. Б. Сйтса»** – акцент робимо на дослідженні ліротворчих елементів драматичних творів поетів. Оцінні судження виведені з аналізу відношень основних чинників ліричної

атмосфери до структури твору, а мірилом оцінки визначена їхня функція у такій структурі, систематизація принципів їх смислової упорядкованості, взаємоузгодженості, що підкреслює їхню виразність. В річищі методики структурного аналізу такий підхід є ефективним в увиразненні градації ліричної стихії у творі.

Пункт 2.2.1. – **«Особливості словесного інструментування»** – репрезентує компаративне текстологічне студювання драм О. Олеся та В. Б. Єйтса у нерозривному зв'язку аналізу творів із генологією та психологією творчості обох письменників. Дослідження ліричних драм здійснене на рівні розрізнення форм словесної творчості – проза/вірш. Прозові драми вирізняються з віршованих зразків суспільною закодованістю, а віршована форма сприяє створенню у драматичних творах певної напруги, емоційної піднесеності. На прикладі аналізу драм «На Байловім березі» В. Б. Єйтса і «Хам» О. Олеся, які сповна оявнюють протиставлення поезії/прози, доведено, що така диференціація виявляється у змалюванні персонажів з метою їхнього протиставлення. Специфіка слов'янських мов (багатство форм дієвідмінювання, синтаксичні особливості) відобразилася в домінуванні точних, дієслівних рим у віршованих драмах О. Олеся. Це динамізувало художнє слово його драматичних творів, а розмаїття експресивних варіантів і свідомих інверсій поетичної мови увиразнювало різноманітні емоційні відтінки, продукувало нетипові семантичні перспективи та ритмічно-мелодійні новації. У мовленні віршованих драм В. Б. Єйтса з'являється словесна екзотика, яка своєю неувичаєністю деавтоматизує процес сприйняття і надає художній формі експресивного характеру. Український та ірландський драматурги часто послуговуються різноманітними фігурами повторів, які відіграють провідну композиційну, сюжетотворчу та емоційно-підсилюючу функції у творах.

У пункті 2.2.2. – **«Лірично-суб'єктивна форма висловлювань»** – здійснено зіставний аналіз специфіки мовленнєвої організації драм «При світлі ватри», «Тихого вечора», «Трагедія серця» О. Олеся та «Графиня Катлін», «Країна душевних бажань», «Гіняві води» В. Б. Єйтса, типологічним критерієм для об'єднання яких стала тема кохання.

О. Олесь і В. Б. Єйтс, подібно до М. Метерлінка, трактують кохання як почуття істинно трагічне, тому цю тему розглянуто саме в контексті уявлень авторів про глибинну сутність Світу. Емоційні варіації людських почуттів, представлених у багатій і різноманітній палітрі, перенесені драматургами у площину філософського диспуту про кохання. Суттєвими в обох драматургів стають не характеристика героїв та подієвість, а лише емоційність, що «говорить» про кохання, ідеал, казковий світ, прадавній дух. Діалоги драматичних поем О. Олеся і В. Б. Єйтса плинні, монотонні, часто перетікають у монологічну форму. Їх прикметна і домінантна

особливість – значний обсяг, ознаки завершеної ліричної поезії. Мова героїв драм завуальована, ряснозначна, ускладнена символічними конотаціями. Проте висловлювання різних персонажів не диференціюються: літературно-правильні, дуже подібні з точки зору ритміки та метрики, насичені рясними подібними метафорами, якими пронизані більшість віршів В. Б. Єйтса й О. Олесья.

Відзначений діапазон сходжень – образність, високохудожня мова, головні мотиви – драматичних творів, що порушують проблему кохання, із залученням ілюстративного матеріалу з поезій продемонстрував організовану циклічність мотивів, образів, сюжетів, перенесених у драму з інтимної лірики поетів. Такий підхід з урахуванням двох типів творчості дозволив стверджувати, що О. Олесь та В. Б. Єйтс формували самобутню драматичну структуру, подібну до музичної, що має свою систему лейтмотивів, семантично акцентованих ситуацій, образів, які вирізняються своєю «вагомістю» в усіх сферах їх мистецької діяльності.

У підрозділі 2.2.3. – **«Специфічний ліризм ремарок у драматичних творах О. Олесья»** – зосереджено увагу на дослідженні специфіки інтегративних функцій ремарки у драматичних творах О. Олесья. Його ремарки, на відміну від В. Б. Єйтса – драматурга й одночасно режисера, зовсім не драматичні з погляду традиційної драми і принципово «знеособлені», неінформативні. Специфіка Олесєвих ремарок виявляється у тому, що вони часто є «тканиною» драматичної дії, осередком переживання та інтерпретації.

Пластичні, мальовничі образи природи, що «оживають» у ремарці, фантастичні світлові ефекти свідчать і про імпресіоністичну природу аналізованих драм О. Олесья. Живописна і сугестивна гама навіть на рівні ремарки збагачують асоціативні ряди поетового слова, заступають «прозовість» деталей, засвідчуючи лірично-емоційне світовідчуття митця.

Пункт 2.2.4. – **«Ліротворчі компоненти драматичних творів В. Б. Єйтса»** – присвячений дослідженню важливих архітектонічних ліротворчих компонентів драматургії В. Б. Єйтса. Вияв ліричної стихії п'єс ірландського драматурга простежується в другорядних компонентах драм: поетичних інтродукціях, прологах, передмовах, посвятах.

Майже кожному п'єсу В. Б. Єйтс, на відміну від О. Олесья, присвячував певній особі. Ці посвяти часто мають вигляд цілком завершеної поезії, стають зрозумілі у зв'язку з біографічними фактами письменника. Заспіви до драматичних поем у формі посьвят, епіграфів, передмов, прологів – це помітні складники ліричного потенціалу драм В. Б. Єйтса, які сприяють багатоваріативному, суб'єктивному і вираженню, і потрактуванню зображуваного.

У третьому розділі – **«Структурні компоненти драматичних творів О. Олесья та В. Б. Єйтса»** – марковано структурні компоненти драм, що

випливають з їх міфологічної природи, з'ясовується роль і специфіка міфологічної складової художнього творення в лірично скомпонованому тексті драматичних творів О. Олеся та В. Б. Єйтса.

У підрозділі 3.1. – **«Міфи та національні легенди як маркери лірично-апелятивної структури драматичних творів О. Олеся та В. Б. Єйтса»** – розглянуто типологічно подібну організацію драматичних текстів: міфологічну і фольклорну основу їхніх драм. Обидва письменники розвивають у своїй драматургічній творчості окремі сюжети національних легенд, використовують грецьку, В. Б. Єйтс частіше – ще й східну: індуїстську та буддистську, О. Олесю – здебільшого християнську міфологію. Дослідження специфіки міфологізування кожного з драматургів дають підстави стверджувати, що обидва митці використовують міф як формотворчий засіб драматургічної дії, а також для зміщення просторово-часових відношень і обґрунтованості символічного плану драматичного твору. Однак міфопоетична структура п'єс обох поетів подібна лише у своєму завданні – розширити символістський принцип взаємодії декількох планів буття (світів) до взаємодії різних універсальних природних категорій (історії і міфу) та різних рівнів естетичного сприйняття їх конфлікту сучасним читачем, – але відмінна у способі реалізації. У такий спосіб письменники отримували можливість відтворити надзвичайну силу пристрастей заради того, щоби кинути виклик людській обмеженості.

Для обох представників різних культур міф – універсальна структура, за допомогою якої пам'ять культури повертається у світ цивілізації, в якій панує міщучий матеріалізм, карколомний ритм життя і технічної думки, за яким – пустка, знищення природи. Використовуючи міф, О. Олесю та В. Б. Єйтс зверталися до першоджерел національної творчості, відроджували національне мистецтво у новому часі.

У підрозділі 3.2. – **«Типологічна подібність символічних образів»** – порівнюється символічний інструментарій двох драматургів, визначаються ймовірні обертони у семантиці символів з метою увиразнення специфіки поетичного стилю кожного з творців. Символ у драматургії О. Олеся і В. Б. Єйтса виконує сугестивну функцію: віщує зв'язок зображених подій з міфом, допомагає пізнавати фрагментарні прояви «вищої» реальності. Він відіграє також важливу допоміжну художню функцію: символічність їх творів слугує виражальним і музикальним компонентом образного світу драми. Серед найбільш типових у драмах обох поетів визначено традиційні символи небесних світил: зорі, місяць, сонце, покликані авторами символізувати прояви «іншого», ірреального світу. Символічна система образів О. Олеся та В. Б. Єйтса нерозривно зв'язані з природою та її стихіями (море, вітер тощо), бо природа, на думку митців, – це душа й тіло буття, де

зберігаються його первородні елементи, творіння Всевишнього. Український та ірландський драматурги у створенні символічної системи зберігають ustalені підходи, одночасно вносячи оригінальні видозміни.

Поодинокі алегорії О. Олеся (мак, терен, папороть) поєднуються у складнішу систему – міфологічний образ («вінок з маків і терну», «цвіт папороті»), де кожен компонент має свої конотації в міфології, що сприяє розширенню діапазону можливих смислових зрощень збірною образу, але у сфері допустимих можливостей твору. Virізнюються також у обох драматургів суто національні символи – батьківщини, які в них є типологічно подібними, оскільки втілені в образах жінок: у В. Б. Єйтса – Катлін-ні-Гуліган – символ Ірландії, в О. Олеся – Сліпа символізує Україну. Обидві «жінки» – Ірландія та Україна – чекають на визволителя.

Серед індивідуально-авторських і наскрізних символів В. Б. Єйтса виділяємо збірний образ-символ «білі птахи» та «людиноголові птахи» – символи людської душі, «божественної сутності», а також «хорта і лані», що символізує майбутні мандри героїв. У п'єсах О. Олеся привертають увагу оригінальні образи: «звуки флейти», пов'язаний з минулим героїні («Тихого вечора») та означає його руйнівну силу; міфологічний «Хам» символізує градаційну бездуховність людства. Матеріальними носіями символу в драмах В. Б. Єйтса та О. Олеся виступають також пейзажі, художні деталі. Ці природні чи предметні образи перетворюються в тропи, що разом з їхньою метафоризацією привносить у загальну канву твору додатковий потенціал експресивності.

Багатозначний символ В. Б. Єйтса втілював у собі надреальність трансцендентних, духовних категорій буття і виконував роль умовного зв'язку між «мріями» або «героїзмом» прадавнього світу і сучасністю. В О. Олеся – помітно виражене переосмислення, прихильність до біблійного матеріалу, а також національних фольклорних джерел.

У підрозділі 3.3. – **«Семантичний ритм антиномій та метафоричність письма драм О. Олеся та В. Б. Єйтса»** – аналізуємо стилістичні фігури зіставлення опозиційних понять, образів, а також метафоричність письма як характерні риси поетики драм О. Олеся та В. Б. Єйтса на рівні типології та індивідуально-стильових відмінностей. Фігури протиставлення, якими послуговувалися драматурги в усіх жанрах їх письменницької діяльності, знаходять своє вираження у конфліктних, виразних образних дисонансах та внутрішніх антитезах, у семантиці одного образу, амбівалентності символу. Найхарактерніший принцип Олесевої поетики – поєднання протилежних за значенням, як і в ірландського драматурга, рівнозначних, співзвучних за інтенсивністю емоційного переживання сполучень слів, але не внутрішня антитетичність слова, як у В. Б. Єйтса (наприклад, «Twilight» – сутінки – і вечірній і передсвітанковий час; «god's battles», «god's wars» – божественні битви,

де опозиціонери – ангели Бога і Сатани – мають рівні сили). Антиномії подають картину цього світу, формуючи своєрідний ритм, відчутним є вплив музики на композицію літературних творів. Фігури протиставлення сприяють також виявленню додаткових джерел естетичної енергії як результату не лише боротьби протилежностей, а й єдності компонентів, їхньої рівнозначності.

Насиченість п'єс метафоричними, символіко-алегоричними образами набуває самодостатнього значення, тобто є не лише структурно-потенційним, а й своєрідним зовнішнім чуттєвим виразником певного внутрішнього духовного життя героїв.

У **Висновках** синтезовано результати дослідження. Тенденцію до «ліризації» драми у творчості О. Олеся та В. Б. Єйтса зумовлювали природа таланту письменників, досвід поетів, «дух» епохи, ідейні спрямування, стильова приналежність, естетичні пріоритети. Виокреслення «ліризації» головним типологічним критерієм виявилось плідним у аналізі символістських драм і створенні цілісної картини драматургічної типології митців різних культур.

1. Розрізнення термінологічних понять «ліризм» (синонімічних: «лірична стихія», «ліричний струмінь»)/«ліричне» («ліричний первінь», «ліричний елемент») сприяло виокресленню жанрової своєрідності ліричних драм обох митців з урахуванням родових характеристик творів, дозволило визначити і дослідити ліротворчі чинники у художньому тексті. Ліризм розглядався як змістова категорія у драматичних творах, а ліричне – структурно-формальні ознаки лірики принесені у драму, з урахуванням онтологічної єдності змісту і форми.

2. На початковому етапі драматургічної діяльності естетичні пошуки обох письменників скеровувалися ідеалістичним духом і символістським баченням. Прийняття українським поетом символізму виникло на основі новітніх віянь європейської «філософії життя» та осмислення вітчизняної «філософії серця». Становлення ірландського письменника, вихованого на шедеврах англійської літератури, розпочалося з уподобання творчого доробку В. Блейка, Г. Спенсера, П. Б. Шеллі. В. Б. Єйтс поділяв філософсько-естетичні погляди прерафаелітів, В. Пейтера, О. Вайльда. В основі світобачення обох авторів – поетичне сприйняття дійсності, лірична призма споглядання світу. Символістський тип творчої свідомості, сповнений у драматургів подібними ідеями і категоріями, зумовлював близькість естетичних почуттів та емоцій.

3. Новітні тенденції в драматургії й театральному мистецтві порубіжжя проявилися, насамперед, у зміні традиційних канонів поезики драми. Змінився спосіб побудови драматичної дії, в якій джерело драматичного конфлікту перемістилося у внутрішній світ героїв. Їх психологічний стан передавався як за допомогою саморозкриття та

самоаналізу, так і з допомогою пейзажів, снів і видінь, психологічного портрета, мови персонажів – що зближує драму з лірикою. У пошуках певних прийомів і способів функціонування естетичного явища у художньому просторі, передачі внутрішнього світу душі О. Олесь та В. Б. Єйтс вдавалися до запозичень у суміжних видах мистецтва, беручи на озброєння світлотіні і змішування фарб, різноманітні комбінації (гармонія, дисгармонія) барв та звуків. Лірична тональність, емоційне забарвлення, форми сну та введення релігійно-філософських мотивів – основні принципи побудови драм О. Олесь та В. Б. Єйтс.

Специфічні засоби побудови символістської драми суперечили традиційній драматичній формі і сценічному втіленню, що викликало негативну оцінку таких творів тогочасними критиками, більшою мірою українськими. Для європейського письменства це була естетична і формальна революція в літературі, а для слов'янського – ще й політична.

4. Проведений аналіз показав, що прозові драми поетів, в яких переважає соціальна тематика у символістському оформленні, за інтенсивністю ліричного струменя поступаються їх віршованим драматичним творам, в яких домінує лірично-суб'єктивне зображення дійсності. На мовному рівні ліризм прозових драм О. Олесь та В. Б. Єйтс передавався за допомогою емоційно забарвленої лексики, ритмізованого синтаксису. Визначальним орієнтиром у естетичному і духовному сприйнятті життя для обох драматургів був пошук Краси і гармонії. Краса розумілася ними як найважливіша цінність чуттєво-емоційного світу особистості та одночасно служила своєрідною матрицею для витворення власного мистецького простору. У площині драматичних творів цей естетичний імператив пошуку Краси відобразився у формі лейтмотиву – «духовного поступу» героя.

5. Для більшості своїх творів О. Олесь та В. Б. Єйтс обрали жанр драматичної поеми. Генологічний аналіз основних характеристик жанру продемонстрував домінування рис більше притаманних поемі, ніж драмі, а специфіка віршованої мови створювала композиційну імпульсивність творів. Синхронний і діяхронний аналіз драматичних поем митців засвідчив традиції і новаторства О. Олесь і В. Б. Єйтс у цьому жанрі, а також національні своєрідності драм поетів, пов'язані з природними якостями української та англійської мов.

6. Текстуальне студювання драм виявило їхню відносно високу насиченість різноманітними засобами художнього вираження (тропи, стилістичні фігури, ритмомелодика тощо), які у драматургії О. Олесь та В. Б. Єйтс підпорядковані одній цілі – розкриттю внутрішнього світу головного героя. Лексико-синтаксичні конструкції, фонетико-фонологічні особливості тощо виконують у контексті драм «ліротворчу», композиційну та неповторну естетичну функцію.

Своєрідною індивідуально-стильовою особливістю поезики драм О. Олеся є метафорично виписані ремарки п'єс. Ліризм драматичних поем Єйтса додатково прочитується й через інші компоненти драми: поетичні інтродукції, прологи, передмови, посвяти, якими рясніє кожна його п'єса.

7. Сюжет і композиція драм О. Олеся та В. Б. Єйтса відображають не розвиток подій і характерів, а розвиток поетичної думки, що віддзеркалюється також використанням художніх образів і символів, перенесених з їх ліричних поезій. Структура драми, як наслідок, стає багатовимірнішою, сугестивність драматичного слова подвоюється. Основні лірико-драматичні образи (символи стихій природи, квітів, птахів, образи казки, арфи та багато ін.) є спільними не лише в контексті творчості одного автора, а й у порівняльній парадигмі. Поетика контрасту, вміння поєднувати суперечності давали змогу творцям відчутти гармонію в суперечному світі. Фольклорно-міфологічні і національно-мистецькі елементи, введені у вигляді ремінісценцій, архетипів, широке використання традиційних національних, біблійних чи східно-релігійних символів – це основні способи створення національного художнього світу.

Ліризм драм О. Олеся та В. Б. Єйтса – домінантна лінія художніх систем авторів, яка забезпечується інтенціональністю мистецького слова і актуалізує естетичний ефект п'єс.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях:

1. Блашків О. В. Символістські ознаки творчої спадщини Вільяма Батлера Єйтса / О. В. Блашків // Наукові записки. Серія : Літературознавство / за ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – Вип. 22. – С. 224-232.

2. Блашків О. В. Ліризм як визначальна ознака авторського світобачення (на матеріалі драм О. Олеся та В. Б. Єйтса) / О. В. Блашків // Волинь філологічна : текст і контекст. Польська, українська, білоруська та російська літератури в європейському контексті : зб. наук. праць. Вип. 6 : [у 2-х ч.]. Ч. 2. / упоряд. Л. К. Оляндер. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волинського національного університету імені Лесі Українки, 2008. – С. 23-33.

3. Блашків О. В. Міфи та фольклорні символи як маркери лірично-апелятивної структури драматичних творів О. Олеся та В. Б. Єйтса / О. В. Блашків // Антропология літератури : комунікація, мова, тілесність / [укладач І. В. Папуша] // Studia methodologica – Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – Вип. 25. – С. 213-217.

4. Блашків О. В. Ліризм драматичних поем О. Олеся та В. Б. Єйтса (жанрово-стильові особливості) / О. В. Блашків // Вісник Сумського

державного університету. Серія : Філологія / гол. ред. проф. О. Г. Ткаченко. – Суми : Сум. держ. ун-т, 2008. – № 2. – С. 5-11.

5. Блашків О. В. Особливості словесного інструментування драматичних творів О. Олеся та В. Б. Єйтса / О. В. Блашків // *Studia methodologica*. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – Вип. 26. – С. 106-111.

6. Блашків О. В. Ліризм прозових драм О. Олеся та В. Б. Єйтса з погляду символістської поетики/ О. В. Блашків // *Studia methodologica*. – Тернопіль : Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2009. – Вип. 28. – С. 105-110.

Додаткова публікація:

Блашків О. В. Джерела і характер символістського світогляду та поетики В. Б. Єйтса / О. В. Блашків // Гуманітарні проблеми становлення сучасного фахівця : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 берез. 2007 р. [в 2 т.]. – Т.2 / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. В. Петренка. – К. : НАУ, 2007. – С. 42-43.

АНОТАЦІЯ

Блашків О. В. Тенденція до «ліризації» драми у творчості О. Олеся та В. Б. Єйтса. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.05 – порівняльне літературознавство. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2009.

У дисертації досліджено лірично-драматичний синкретизм поетики та прояви ліричної стихії у драмах О. Олеся та В. Б. Єйтса. Дисертація є цілісним дослідженням драматургії поетів в органічному зв'язку з основними літературно-художніми тенденціями *fin de siècle*, психологією творчості обох письменників, їх лірикою. Зосереджено увагу на генологічному аналізі міжродового утворення – ліричній драмі, та її особливих різновидах у різних літературах – поетичній драмі, драматичній поемі (етюді). На теоретичному рівні уточнено функціонування понять «ліризм», «ліричне». Типологічне зіставлення здійснене на тематичному, образотворчому, жанровому та міфопоетичному рівнях.

Ключові слова: ліризм, ліричний первінь, драма, типологія, тенденція, символізм, мотив, міф, символ, образ.

АННОТАЦІЯ

Блашків О. В. Тенденція к «лиризации» драмы в творчестве А. Олеся и У. Б. Йейтса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.05 – сравнительное литературоведение. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка. – Тернополь, 2009.

В диссертации исследуется лирико-драматический синкретизм поэтики и трансформация лирического начала в драматических сочинениях А. Олеса и У. Б. Йейтса. Сосредоточено внимание на генологическом анализе межродового образования – лирическая драма, а также ее особенных видах в разных литературах – поэтическая драма, драматическая поэма (эпюд). На теоретическом уровне уточнено функционирование понятий «лиризм», «лирическое». Диссертация представляет целостное системное исследование драматургии в органической связи с литературно-художественными тенденциями *fin de siècle*, психологией творчества и поэзией писателей. Типологическое сопоставление выполнено на тематическом, образном, жанровом и мифопоэтическом уровнях.

Ключевые слова: лиризм, лирическое начало, драма, типология, тенденция, символизм, мотив, миф, символ, образ.

SUMMARY

Blashkiv O. V. Tendency to «the lyrization» of drama in the A. Oles's and W. B. Yeats's creative works. – Manuscript.

Thesis for the Scholarly Degree of Candidate of Philology in Specialty 10.01.05 – Comparative Literature. – Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ternopil, 2009.

The thesis deals with the research of transformation of the lyrical elements to dramatic writing; typology and differentiation in structure, peculiarities and devices of creation of the symbolist lyric drama of A. Oles's and W. B. Yeats's (of early plays) at the levels of genre, style and poetics. The functioning of notions «lyricism» is specified within the bounds of critical theory and it's differentiated from the category «lyrical». The distinction lyricism / lyrical predetermines the method of approach of plays analysis. The lyrical dramas of A. Oles's and W. B. Yeats's are investigated as a many-layered whole structure with their own system of norms, and the notion «lyrical» is identified in work with the manifestation of lyrical elements in play.

In the center of researcher's attention there are the most important factors that induced writers to create lyric drama: the genesis and the inspiring sources, which influenced on forming A. Oles's and W. B. Yeats's creative lyrical consciousness; prevailing art tendencies; symbolist orientation; extensive traditions of Romanticism; literary processes of genre diffusion. In thesis the similar aspects and peculiarities of both authors' world-views are

highlighted. On the early stages of creative ways the aesthetic searches of playwrights were directed by idealist spirit and symbolist viewpoint. In space of plays this aesthetic directive of seeking out Beauty reflected in form of leitmotiv – «majestic growth of soul» of characters which in different dramas conveyed as a search of wisdom, trying to attain a truth etc.

The special attention is given to examination of specificity of lyric drama, poetic drama, genre of dramatic poem in consideration of their synthetic origins and synchronic, diachronic approaches. The original style peculiarities of A. Oles's and W. B. Yeats's plays are defined.

The thesis is focused on the typological correspondences within Ukrainian and Irish symbolists' plays: it's analyzed the common for both writers themes, types of conflict, clue motives, characters, images, figures, tropes, mythologems, symbols etc.

The considerable amplitude of lyricism of the dramatic art of Ukrainian and Irish playwrights is its dominant axis, which makes it possible to integrate and disintegrate dramas, according to the capacity and mode of lyrical elements expression. On the basis of the comparative analysis it's ascertained that prose dramas of both writers in which the social themes in symbolist arrangement have prevailed, give up their plays to verse dramas in which the lyric-subjective representation of reality has dominated.

In the thesis it is drawn the general conclusion that A. Oles and W. B. Yeats reproduced the impulsiveness of human feeling by poetic devices: music potentiality of words, combining visual and acoustic figures, rhythm of binary oppositions, and by associative means: suggestion, reticence, skills of poetical forms and devices of metaphorical language constructions, repetitions of images, leitmotifs, totality of which creative music and painting intonation's picture, model whole sensitive figurative world.

Key words: lyricism, lyrical element, play, typology, tendency, symbolism, motive, myth, symbol, image.

Підписано до друку 12.10.09 р.
Формат 60×84 1/16. Гарнітура Time New Roman.
Папір офсетний. Умов. друк. арк. 0,9.
Умовн. фабр. відб. 1,0. Друк на різнографі.
Наклад 100 прим. Зам. № 43.

Редакційно-видавничий відділ
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка.
460027, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2.